

**Szkolny Program Profilaktyki**  
**Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. Jana Szczepanika w Krośnie**  
przeznaczony do realizacji w roku szkolnym 2012/13

Podstawą prawną do wprowadzenia działań profilaktycznych, w ramach szkolnego programu profilaktyki, stanowią:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej – art. 72
- Konwencja o Prawach Dziecka – art. 3, art. 19, art. 33
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 1996 r. Nr 67, poz.329 z późniejszymi zmianami)
- Rozporządzenie MENiS z dnia 26.02.2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51, poz.458)
- Rozporządzenie MENiS z dnia 31.01.2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 10 z 2002 r., poz.96)
- Rozporządzenie MENiS z dnia 19.07.2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. Nr 121 z 2002 r., poz. 1037)
- Program Ochrony Zdrowia Psychicznego
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii
- Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV.

Szkolny Program Profilaktyki – został opracowany zgodnie z rozporządzeniem MENiS z dnia 26.02.2002r. (Dz. U. Nr 51, poz. 458, oraz art. 54 ust. 2 pkt 1b UoSO) w oparciu o:

- zestaw programów nauczania (podstawa programowa kształcenia ogólnego);
- program wychowawczy szkoły;
- strategie profilaktyczne;
- diagnozę.

Obejmuje:

- I. Wychowanie i profilaktyka w szkole – wprowadzenie.
- II. Cele i zadania profilaktyki w szkole.
- III. Działania wychowawczo – profilaktyczne.
- IV. Opis podmiotów szkoły i środowiska lokalnego, wstępna diagnoza problemów wychowawczych.
- V. Realizatorzy.
- VI. Metody realizacji.
- VII. Reguły postępowania w szkolnej profilaktyce.
- VIII. Monitoring i ewaluacja, uaktualnianie programu profilaktyki.

## **I. Wychowanie i profilaktyka w szkole**

**Wychowanie** - jest procesem, w którym wychowanek ma dojść do pełni osobowego rozwoju poprzez:

- ukształtowanie prawego charakteru;
- budowanie poczucia odpowiedzialności za własny rozwój i dobro wspólne;
- uznanie i przestrzeganie norm społecznych;
- budowanie postawy życzliwości i miłości do ludzi;
- uświadomienie sobie celów życiowych.

**Profilaktyka** – stanowi część składową wychowania, jej celem jest chronienie człowieka w rozwoju przed zagrożeniami i reagowaniem na nie.

Profilaktyka jest mocno związana z działaniami szkoły. Aktualnie funkcjonują dwa określenia: program profilaktyczny oraz szkolny program profilaktyki. Jak się do siebie mają?

Pod pojęciem **program profilaktyczny** rozumie się propozycję realizacji działań profilaktycznych skierowaną do konkretnych adresatów, posiadającą określone cele, zakres i metody pracy. Jest opracowany zgodnie ze stanem współczesnej wiedzy o rozwoju człowieka i możliwościach oddziaływania nań. Taki program podlega zewnętrznej ewaluacji i standaryzacji. Raz opracowany i kilkakrotnie sprawdzony program nie ulega już większym modyfikacjom i staje się gotową propozycją oferowaną do realizacji na szerszą skalę (z reguły po przeszkoleniu prowadzących).

**Szkolny Program Profilaktyki** jest opracowywany przez nauczycieli konkretnej szkoły. Powinien być tworzony w oparciu o rzetelną diagnozę potrzeb, problemów oraz możliwości szkoły i środowiska. Może być adresowany do uczniów, ale nie tylko – może i powinien objąć oddziaływaniami rodziców oraz szeroko pojęte środowisko. Określa cele, zadania i metody, za pomocą których będzie realizowany. Uwzględnia wiedzę, którą dzieci zdobywają podczas nauki poszczególnych przedmiotów oraz realizacji ścieżek międzyprzedmiotowych (np. prozdrowotnej). Szkoła może założyć potrzebę realizacji w jakiejś klasie gotowego programu profilaktycznego, który będzie jednym z działań adresowanych do tej klasy. Jest ewaluowany wewnątrz szkoły (np. przez pedagoga). Podlega zmianom w zależności od okoliczności oraz celów stawianych sobie przez szkołę.

## **II. Cele i zadania profilaktyki w szkole.**

Celem profilaktyki szkolnej (pierwszorzędowej) jest promocja zdrowego stylu życia oraz opóźnienie wieku inicjacji, czyli podejmowania zachowań ryzykownych. Stanowi rodzaj szczepionki dla osób zdrowych, zwiększających ich odporność na działanie niekorzystnych czynników.

We współczesnym świecie akcentuje się zagrożenie dzieci i młodzieży zwłaszcza następującymi problemami:

- używanie substancji psychoaktywnych (tytoń, alkohol, narkotyki, leki)
- używanie sterydów
- przemoc rówieśnicza
- przedwczesna aktywność seksualna (w tym zakażenia chorobami „pdp”)
- samobójstwa i depresje
- alienacja (osamotnienie)
- minimalizm celów życiowych i bierność
- psychomanipulacja (sekty)
- orientacja na wartości rzeczowe, a nie na osobowe (mieć przed być)
- deficyt umiejętności społecznych
- poczucie zagubienia i braku perspektyw
- banalizacja życia
- dysfunkcyjny styl życia (dieta, idole)
- wyuczona bezradność
- inne.

Do zbadanych czynników chroniących zalicza się:

- silną więź emocjonalną z rodzicami,
- zainteresowanie nauką szkolną,
- regularne praktyki religijne,
- uwewnętrzniony szacunek do norm, wartości, autorytetów.

**Głównym celem** działań profilaktycznych w szkole jest wszechstronna pomoc wychowankowi przed wszelkimi zagrożeniami zakłócającymi jego prawidłowy rozwój.

**Cele etapowe:**

1. Kształtowanie umiejętności życiowych i społecznych.
2. Dostarczanie informacji na temat zdrowego stylu życia.
3. Uświadamianie konsekwencji zachowań ryzykownych.
4. Włączanie rodziców do aktywnego udziału w realizacji programu.
5. Budowanie pozytywnych więzi ze szkołą i innymi instytucjami społecznymi.

**Zadania i sposoby realizacji:**

**I. Uczniowie**

1. Rozwijanie poczucia własnej tożsamości: kim jestem?
  - a) przekazywanie uczniom informacji o okresie dorastania oraz stwarzanie okazji do rozmów na nurtujące ich pytania,
  - b) zachęcanie do bliższego i głębszego poznania samego siebie, rozwijanie przekonania o własnej wartości, akceptacja siebie,
  - c) kształtowanie właściwej postawy wobec innych, postrzeganie i rozumienie ludzi.
2. Ćwiczenie umiejętności interpersonalnych; kształtowanie postawy asertywnej:
  - a) rozpoznawanie i nazywanie własnych emocji i radzenie sobie z nimi,
  - b) wyrażanie własnych stanów emocjonalnych, oczekiwań i opinii,
  - c) odczytywanie nastrojów i emocji innych osób (empatia),
  - d) opieranie się naciskom otoczenia (presji grupy, mediom) – trening asertywności,
  - e) rozwiązywanie konfliktów.
3. Wskazanie właściwej drogi wyboru w trudnych sytuacjach:
  - a) kształtowanie pozytywnego myślenia,

- b) doskonalenie umiejętności kontrolowania stresu,
  - c) stawianie sobie celów życiowych, wytrwale dążenie do ich realizacji,
  - d) podejmowanie decyzji,
  - e) świadome dokonywanie wyborów (wartości, wybór szkoły, zawodu, drogi życiowej).
4. Promowanie odpowiedzialności za dokonywane wybory i podejmowane działania:
- a) dostarczenie wiedzy o dobrym i zdrowym życiu,
  - b) stworzenie możliwości zwiększenia aktywności ruchowej,
  - c) wskazywanie alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu (zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań),
  - d) tworzenie klimatu wspierającego zdrowie psychiczne,
  - e) zapewnienie pomocy uczniom z trudnościami w nauce, niepełnosprawnym oraz z innymi problemami zdrowotnymi i społecznymi.
5. Wyposażenie uczniów w wiedzę o mechanizmach i następstwach zachowań ryzykownych:
- a) wskazanie na szkodliwość używek (nikotynizm, alkoholizm, narkomania),
  - b) uświadomienie konsekwencji zachowań agresywnych dla ucznia i otoczenia,
  - c) ukazanie zagrożeń związanych z wczesną inicjacją seksualną (AIDS, ciąża).

#### **Rodzice:**

1. Podejmowanie działań mających na celu zachęcenie rodziców do współpracy ze szkołą.
2. Informowanie o zagrożeniach zewnętrznych i wewnętrznych młodzieży we współczesnej rzeczywistości (pedagogizacja rodziców).
3. Pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji z dzieckiem.
4. Wsparcie w szukaniu pomocy w instytucjach wspomagających rodziców w wychowaniu dziecka.
5. Pomoc w pokonywaniu oporów w szukaniu rozwiązań problemów z dzieckiem.
6. Zachęcanie do częstych kontaktów z wychowawcą, nauczycielami uczącymi poszczególnych przedmiotów, pedagogiem.
7. Włączanie rodziców do realizacji zadań profilaktycznych szkoły.

**Nauczyciele:**

1. Poszerzanie swojej wiedzy i usprawnianie umiejętności psychologicznych i społecznych poprzez uczestnictwo w formach doskonalenia i samokształcenie.
2. Realizowanie zadań programu profilaktyki szkoły.
3. Dzielenie się z rodzicami spostrzeżeniami i uwagami wynikającymi z realizacji programu, włączenie do współpracy.
4. Nawiązanie współpracy z instytucjami wspomagającymi szkołę w zakresie profilaktyki.

**III. Działania wychowawczo – profilaktyczne**

Najważniejsze działania własne szkoły w zakresie profilaktyki pierwszorzędowej to:

1. Stwarzanie przyjaznego klimatu.
2. Nauczyciele stanowią pozytywne wzorce.
3. Wypracowanie spójnej polityki szkoły wobec zachowań ryzykownych (np. palenia, picia alkoholu, zażywania narkotyków) oraz konsekwentne jej wdrażanie.
4. Budowanie dobrej współpracy z rodzicami i pozyskiwanie ich jako sojuszników działań wychowawczych i profilaktycznych.
5. Pomoc dla uczniów mających trudności w nauce.
6. Wczesne wykrywanie uczniów z grup ryzyka i kierowanie ich do specjalistów (wstępna diagnoza).
7. Udostępnianie uczniom i rodzicom informacji o specjalistycznej pomocy poza szkołą, kierowanie (w uzgodnieniu z rodzicami) do specjalistów.
8. Szkolenie się nauczycieli w zakresie profilaktyki zagrożeń oraz umiejętności wychowawczych.

**IV. Opis podmiotów szkoły i środowiska lokalnego**

W Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. Jana Szczepanika w Krośnie kształci się ponad tysiąc uczniów w 35 oddziałach. Około 70 % wszystkich uczniów naszej szkoły to dziewczęta a tylko 30 % stanowią chłopcy. Ponadto 60 % młodzieży są to uczniowie dojeżdżający z okolic Krosna. Wysokie bezrobocie na terenie Podkarpacia jest przyczyną trudnej sytuacji rodzin większości uczniów tej szkoły. Również likwidacja największych

zakładów przemysłowych w Krośnie stwarza małą szansę na zatrudnienie absolwentom. Często młodzi ludzie nie widzą perspektyw na przyszłość.

Planowanie pracy profilaktycznej na rok szkolny 2003/04, poprzedzone zostało przeprowadzeniem diagnozy, która objęła całą społeczność szkolną i środowisko lokalne. Zastosowane metody badań to: ankieta skierowana do uczniów, rodziców i nauczycieli, obserwacja, rozmowy i analiza dokumentacji szkolnej.

Z przeprowadzonej diagnozy wynika, że do najczęściej pojawiających się zachowań ryzykownych w naszej szkole należą:

- brak motywacji do nauki;
- wagary;
- palenie papierosów (sięganie po używki);
- zachowania agresywne (wulgaryzmy).

Wśród przyczyn zachowań ryzykownych dominuje: wpływ grupy rówieśniczej, brak ukształtowanej hierarchii wartości, wzorce wyniesione z domów rodzinnych, wpływ środowiska rodzinnego.

Dlatego też, najbardziej widoczne problemy, stanowią priorytetowe cele do realizacji w bieżącym roku szkolnym.

#### **V. Realizatorzy:**

- wszyscy nauczyciele realizujący zadania edukacyjne
- dyrektor szkoły
- pedagog szkolny
- wychowawcy klas
- rodzice uczniów
- opiekunowie zajęć pozalekcyjnych
- pracownicy administracji i obsługi szkoły.

#### **VI. Metody realizacji zadań zawartych w programie profilaktyki:**

- skrzynka pytań;
- stosowanie na zajęciach ćwiczeń refleksyjnych, metod aktywizujących, organizowanie debat, dyskusji;

- rozmowy indywidualne z wychowawcami, pedagogiem szkolnym, nauczycielami, dyrektorem;
- projekcje filmów;
- spektakle teatralne;
- konkursy;
- wystawy.

### **VII. Reguły postępowania w szkolnej profilaktyce:**

1. Kieruj swoją uwagę na wzmacnianie czynników chroniących.
2. Nie ograniczaj się do przekazywania informacji o uzależnieniach.
3. W planowanych działaniach angażuj różne sfery życia wychowanka.
4. Analizuj swoje codzienne działania (sposób odnoszenia się do dzieci, stawianie wymagań, przygotowanie lekcji, sposób oceniania).
5. Bądź stały i konsekwentny w działaniu.
6. Działaj w ramach pierwszego programu profilaktyki.
7. Zachęcaj do współpracy ludzi, którzy znają i rozumieją specyfikę pracy z dziećmi i młodzieżą.

### **VIII. Monitoring i ewaluacja, uaktualnianie programu profilaktyki.**

W ciągu roku szkolnego prowadzi się obserwacje, rozmowy o przebiegu realizacji programu profilaktyki. Zaobserwowane zachowania zarówno pozytywne jak i negatywne realizatorzy programu zgłaszają do pedagoga, który na bieżąco nanosi je na arkusz obserwacji.

Propozycje zmian do programu profilaktycznego mogą wnosić: Rada Pedagogiczna, Rada Rodziców, Rada Uczniów. Organy te występują z wnioskiem do dyrektora szkoły do 30 czerwca każdego roku.

Opracowanie:

Katarzyna Sterkowicz

Dariusz Niepokój